הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר שופטים

קרית ספר על משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות מלכים ומלחמות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-מלכים-ומלחמות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ז 6
הלכה ח 6
הלכה י 6
פרק ב 6
הלכה א 6
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ח 8
הלכה י 8
פרק ד 8
הלכה א 8
הלכה ח 8
הלכה ט 8
פרק ה 9
הלכה א 9
הלכה ד 9
הלכה ה 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ט 10
פרק ו 10
הלכה א 10
הלכה ו 10
הלכה ז 11
הלכה ח 11
הלכה יא 11
הלכה יב 11
פרק ז 12
הלכה א 12
הלכה ב 12
הלכה ה 12
הלכה ו 13
הלכה ז 13
הלכה ט 13
הלכה י 13
הלכה יא 14
הלכה יב 14
הלכה טו 14
פרק ח 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה ז 16
פרק ט 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ג 17
הלכה ד 17
הלכה ה 17
הלכה ז 18

הלכה ח 18
הלכה ט 18
הלכה י 18
הלכה יד 19
פרק י 19
הלכה א 19
הלכה ב 19
הלכה ג 19
הלכה ד 19
הלכה ו 20
הלכה ז 20
הלכה ט 20
הלכה יא 20
פרק יא 21
הלכה א 21
הלכה ג 21
פרק יב 21
הלכה א 21
הלכה ג 22
הלכה ד 22

פרק א

הלכה א

מצות רלט למנות מלך מישראל דכתיב שום תשים עליך מלך ותניא פרק כ"ג ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ישראל להעמיד להם מלך שנאמר שום תשים עליך ולהכרית זרעו של עמלק כדכתיב תמחה את זכר עמלק ולבנות להם בית הבחירה שנאמר והיה המקום אשר יבחר ה' וגו'.

הלכה ב

מינוי מלך קודם למלחמת עמלק שנאמר אותי שלח ה' למשחך למלך וגו' עתה לך והכית את עמלק ואחר כך בנין בית המקדש דכתיב ויהי כי ישב המלך וגו' ויאמר המלך אנכי יושב בבית ארזים ואינהו ילפי מדכתי' כי יד על כס יה מלחמה ואין כס אלא מלכות וכדכתיב וישב שלמה על כסא ה' וכתיב והניח לכם מכל אויביכם מסביב וגו' וכתיב בתריה והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' וכדאמרינן פרק כ"ג.

הלכה ג

אין מעמידין מלך בתחלה אלא על פי ב"ד של ע"א ועל פי נביא כיהושע שמנהו משה רבינו ובית דינו וכשאול ודוד שמינה שמואל ובית דינו דכתיב אשר יבחר ה' אלהיך בו על פי נביא:

הלכה ד

אזהרת שנג שלא ימנה מלך מקהל גרים דכתיב לא תוכל לתת עליך איש נכרי ואין ממנין מקהל גרים עד שתהיה אמו מישראל שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי וגו' וכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה כדאמרינן פרק החולץ ולכל שררות שבישראל גם כן בעינן ישראל כדכתיב התם שום תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך. ומלך בעינן ממובחרין בישראל המשיאי' לכהונה כדכתיב מקרב אחיך תשים וגו'.

הלכה ה

אין מעמידין אשה במלכות שנאמר עליך מלך ולא מלכה וכן כל משימות שבישראל אין משימין אלא איש דכיון דכל שררה דרשי' ליה מהכא משום תשים הכי נמי לענין איש ולא אשה. אין מעמידין מלך ולא כ"ג ממי שאומנותם נקלה שהעם מזלזלים בהם מדרבנן.

הלכה ז

כשמעמידין מלך מושחין אותו בשמן המשחה כדכתיב ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וגו' והיינו בשמן המשחה. ובמשיחה זו זוכה לו ולבניו עד עולם שהמלכות ירושה לו שנאמר למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו כל הימים ירושה היא לו וכדדרשינן ריש כריתות. הניח בן קטן משמרין לו המלוכה כמו שעשו ליואש מדכתיב הוא ובניו והקודם בנחלה קודם במלכות דירושה הויא והבן הגדול קודם לקטן ממנו דכיון דחד הוא דמליך סברא הוא דגדול קודם. וכן כל השררות הן ירושה לבנים כיון דילפינן להו משום תשים כדאמרינן והוא שיהיה ממלא מקום אבותיו ביראת חטא. דוד זכה בכתר מלכות לבניו לעולם כדכתיב כסאך יהיה נכון וגו'.

הלכה ח

נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל הרי זה מלך כשהוא כשר כאחיה שמשח את ירבעם ואינו נמשך המלכות לעולם אלא לדוד כדכתיב נכון עד עולם ובירבעם כתב אך לא כל הימים.

הלכה י

אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה ולא בירושלם אלא מלכי בית דוד בלבד. ואין מושחין מלך בן מלך אלא אם כן היתה שם מחלוקת כמו שמשחו את שלמה מפני אדוניה ואת יואש מפני עתליה ויואחז מפני יהויקים וכדילפינן בכריתות מדכתיב בקרב ישראל בזמן שיש שלום בישראל הוא שהמלכות ירושה לו ולא בעי משיחה אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה בתחלה:

פרק ב

הלכה א

כבוד גדול נוהגין במלך ומשימין לו אימה ויראה בלב כל אדם כדכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך וכדדרשי' בקידושין פרק קמא דסנהדרין אין רוכבין על סוסו וכו' כדתנן להו פרק כ"ג וכולהו משום אימה ואינו חולץ ליבמתו משום יריקה. ויושב בעזרה כדכתיב בדוד וישב לפני ה' ואפי' נביא עומד לפני המלך ומשתחוה לו כדאשכחן בנתן ודוד. והמלך עומד לפני כ"ג כששואל ממנו כדכתיב ביהושע ולפני אלעזר הכהן יעמד וגו' ומצוה עליו לכבד ת"ח ולא ינהג גסות לב בישראל יותר מדאי אף על פי שמטיל עליהם אימה כדכתיב לבלתי רום לבבו וגומר ויתנהג עמהם באהבה יתירה וישאם כאשר ישא האומן את היונק כמו שמצינו במשה רבינו:

פרק ג

הלכה א

כשישב המלך על כסא מלכותו כותב לו ס"ת לעצמו יתר על שהניחו לו אבותיו כדכתיב וכתב לו את משנה וגו' ואם לא היה לו משל אבותיו כותב שנים כדכתיב את משנה שתים במשמע. לא יזוז מלפניו נכנס והוא עמו וכו' כדתנן התם מדכתיב והיתה עמו וקרא בו וגו'. ואינה נכנסת עמו לא לבית המרחץ וכו' משום דכתיב והיתה עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו וכדאמר' התם פרק כ"ג וכדכתיב בהלכות ס"ת:

הלכה ב

אזהרת שנד שלא ירבה לו נשים כדכתיב ולא ירבה לו נשים ומפי השמועה למדו שהוא לוקח עד י"ח דכתיב ביה בדוד ויולדו לו לדוד בנים בחברון וגו' אמנן לאחינועם וגו' לאביגיל וגו' בן מעכה וגו' בן חגית וגו' בן אביטל וגו' והששי יתרעם לעגלה אשת דוד וקאמר ליה נביא ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דמקיש כהנה בתרא לכהנה קמא דהוי שית דהוו להו י"ח ועד השתא גמרא עד דאתא שלמה ואסמכיה אקרא ולמה לא יסור דאפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה אלא מה אני מקיים לא ירבה דאפילו כאביגיל וכדאמרינן התם. ואם הוסיף אחד ובעלה לוקה ויכול לגרש אחד ולישא אחרת דלא קפיד קרא אלא ארבויי יותר מי"ח:

הלכה ג

אזהרת שנה שלא ירבה לו סוסים כדכתיב ולא ירבה לו סוסים וכדתנן התם ותניא בגמרא לא ירבה לו סוסים יכול אפילו כדי מרכבתו ופרשיו ת"ל לו לו אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי רכבו ופרשיו דלו משמע להרהיב דעתו ולהגדל בריבוי סוס ומה אני מקיים סוסים סוסים הבטלנים ומנין שאפילו סוס א' והוא בטל שהוא בלא ירבה תלמוד לומר למען הרבות סוס וכי מאחר דאפילו בסוס אחד והוא בטל קאי בלא ירבה סוסים למה לי לעבור בלא תעשה על כל סוס וסוס דאי לא כתיב אלא לא ירבה לו סוס הוה אמינא לכמה סוסים חד לאו הוא דאיכא כתב רחמנא סוסים והדר סוס לחלק על כל אחד שהוא פנוי להיות רץ לפניו ואם הוסיף לוקה:

הלכה ד

אזהרת שנו שלא ירבה לו כסף וזהב כדכתיב וכסף לא ירבה לו מאד וכדתנן התם ותניא וכסף וזהב לא ירבה לו מאד יכול אפילו כדי ליתן לאספניא שהוא שכר החיילות מידי שנה בשנה תלמוד לומר לו לו אינו מרבה אבל מרבה הוא כדי ליתן לאספניא ואין אסור

אלא להרבות לעצמו בבית גנזיו כדכתיב לא ירבה לו ואם הרבה לוקה ודבק הכתוב את המלך בתורה כדכתיב והיתה עמו וגו' כדי שלא ימשך אחר המשתה ואחר הנשים שאפילו אחת ומסירה את לבו אסור.

הלכה ח

כל המורד במלכות יש לו רשות להורגו אפילו עבר על מצותו שצוה לו שלא יצא מביתו ויצא אם רצה הורגו שנאמר כל איש אשר ימרה את פיך וכן יש לו רשות להרוג את מי שבזהו כשמעי בן גרא ואין לו רשות להרוג אלא בסייף [כדכתיב אם אמיתך בחרב (מלכים-א ב, ח)]. ואם הפקיר ממון הרי הוא גזל.

הלכה י

מבטל גזרת מלך מפני מצוה שהוא עוסק בה אפי' מצוה קלה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין וכתיב נמי כל איש אשר ימרה את פיך וגו' רק חזק ואמץ. ויש למלך להרוג לכל הורגי נפשות שלא בראיה כפי מה שהשעה צריכה בכך:

פרק ד

הלכה א

יש רשות למלך ליתן מס על העם לצרכיו או לצורך המלחמות ויש לו לגזור על כל מי שיגנוב המכס שילקה או יהרג דכתיב ואתם תהיו לו לעבדים וכתיב יהיו לך למס ועבדוך ודינא דמלכותא דינא וכל האמור בפרשת מלך מלך זוכה בו בלקיחת אנשים ונשים לצרכיו וכמו שכתוב בפרשת מלך.

הלכה ח

המלך המשיח נוטל מכל הארצות שכובשין ישראל חלק אחד מי"ג וזה חק לו ולבניו עד עולם.

הלכה ט

כל הרוגי מלכות ממונם למלך [כדאמרי' פרק נגמר הדין (סנהדרין מח, ב) דכתיב (מלכים-א כא, טז) גבי נבות אשר ירד שם לרשתו משמע ירושה גמורה ומן הדין. וביואב נמי דכתיב (שם ב, ל) לא אצא כי פה אמות לא היה נידון למלכות כדי שלא יהיו נכסיו למלך] וכל מה שכובש אוצרות המלכים למלך אורחא דמילתא כדאיתא פרק כ"ג. ושאר ביזה מחצה למלך ומחצה לעם כדיליף התם מדכתיב בשלמה וימשחהו לה' לנגיד ולצדוק וגו' מקיש נגיד לצדוק מה צדוק מחצה לו ומחצה לבניו כדכתיב והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו אף נגיד כן ועד השתא הלכתא ואסמכוה

אקרא. וחולקין אנשי הצבא עם שומרי הכלים כדכתיב כי חלק היורד במלחמה והיושב על הכלים וגו' כל הארץ שכובש שלו ונותן ממנה מה שיראה לו ובכל יהיו מעשיו לשם שמים:

פרק ה

הלכה א

אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה ואחר כך מלחמת רשות ע"פ סנהדרין של ע"א וכדילפינן בפ' קמא דברכות וסנהדרין כדכתבינן בהלכות סנהדרין דלמלחמת רשות בעי רשות בית דין של ע"א כששואלין ישראל שאין להם במה להתפרנס משמע דמלחמת מצוה קודמת דאי איכא מלחמת מצוה קמייהו הא איכא להו פרנסה. דרך המלך אין לה שיעור ופורץ לעשותה ואינה עוקם והוי בכלל דינא דמלכותא ומה שכתוב בפרשת מלך:

הלכה ד

מצות רמ להחרים שבעה עממים כדכתיב כי החרם תחרימם:

אזהרת שנז שלא להחיותם כדכתיב לא תחיה כל נשמה וכל שבא לידו אחד מהם ולא הרגו עובר בלאו זה דכתיב כל נשמה דמשמע אפילו נשמה אחת:

הלכה ה

מצות רמא למחות זרע עמלק וכדכתיב תמחה את זכר עמלק וכתיב קמיה והיה בהניח ה' אלהיך מכל אויבך וגו' תמחה דמשמע דאינה נוהגת אלא לימות המשיח לאחר כיבוש:

מצות רמב לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו דכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק:

אזהרת שנח שלא לשכח מעשיו הרעים כדכתיב לא תשכח ומפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב שאסור לשכח איבתו ושנאתו וכדתניא במגילה פרק ב' כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה משמע דהוו ב' מצות עשה ולא תעשה.

הלכה ו

כל הארצות שכובש מלך ישראל על פי בית דין אחר שכבש ארץ ישראל הרי הן כארץ ישראל דהוו כיבוש רבים וכדכתבינן בהלכות תרומות פרק קמא.

הלכה ז

מותר לשכון בכל העולם חוץ מארץ מצרים:

אזהרת שנט שלא לשכון בארץ מצרים כדכתיב לא תוסיפו לשוב בדרך הזה עוד

ומדדרשינן בירושלמי לישיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לפרקמטיא ולכיבוש ארצות אחרות משמע דבאיסור הוא השכונה שם ולא ההליכה אף על גב דכתיב לא תוסיפון לשוב בדרך הזה וגו' ואין לוקין על לאו זה כיון שלא עבר בשעת ההליכה אלא כשהוא יושב שם הרי אין כאן מעשה.

הלכה ט

אסור לצאת מארץ ישראל אלא לישא אשה או ללמוד תורה או להנצל מן הגוים או לסחורה כדאמרי' פרק קמא דע"ז. השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולים והקבור נתכפר לו כדכתיב וכפר אדמתו עמו:

פרק ו

הלכה א

מצות רמג לקרוא לשלום כשבאין לצור על עיר כדכתיב כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה כדכתיב כי תקרב אל עיר סתמא כתיב ואם לא תשלים עמך וגו' והכית את כל זכורה וגו' רק מערי העמים האלה וגו' לא תחיה כל נשמה ומשמע דבשאר האומות הכה כל זכורה אם לא ישלימו ובז' אומות לא תחיה כל נשמה אם לא ישלימו אבל אם השלימו אפילו בשבעה אומות כשהשלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח אין הורגין מהם נשמה והרי הן למס כדכתיב יהיו לך למס ועבדוך קבלו עליהם מס ולא עבדות או איפכא אין שומעין להם עד שיקבלו עליהם שניהם כדכתיב למס ועבדוך ואסור לשקר בבריתם כשהשלימו. וכן בעמלק אם לא השלימו כתיב תמחה את זכר עמלק אבל אם השלימו הוו כשאר שבעה עממין דהוו נמי מלחמת מצוה וקוראין להם לשלום כדאמרינן וכדכתיב ביהושע לא היתה עיר אשר לא השלימה וגו' וכמו שאמרו ששלשה כתבים שלח יהושע וגו':

הלכה ו

אזהרת שס שלא לדרוש שלום לעמון ומואב כשצרין עליהן דכתיב לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם ואמרינן בספרי לפי שנאמר וקראת אליה לשלום יכול עמון ומואב כן ת"ל לא תדרוש שלומם וגו' לפי שנאמר עמך ישב בקרבך בטוב לו יכול עמון ומואב כן ת"ל וטובתם ואם השלימו מעצמם תחלה מקבלין אותם דלא אסר קרא אלא דרישה כדכתיב לא תדרוש.

הלכה ז

כשצרין על עיר לתפשה אין מקיפין אותה מד' רוחותיה אלא מניחין רוח אחת כדי שיברחו כדכתיב ויצאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ומפי השמועה למדו שבכך צוהו וכדדריש בסיפרי:

הלכה ח

אזהרת שסא שלא להשחית אילני מאכל במצור כדכתי' כי תצור אל עיר וגו' לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן והקוצץ לוקה. ולא במצור בלבד אלא כל הקוצץ אילן מאכל בכל מקום לוקה והיינו כשקוצץ דרך השחת' דלא דבר הכתוב במצור אלא בהווה וכתיב נמי לא תשחית דרך השחתה ודרשינן בסיפרי אין לי אלא גרזן מנין אף למשוך המים ממנה כדי שייבשו תלמוד לומר לא תשחית את עצה בכל דבר. ואילני סרק ומה שאינו עושה אלא דבר מועט מותר לקצוץ דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות וכתיב רק עץ אשר תדע וגו' ודרשינן פרק החובל רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל דקרא יתירא הוא תדע דהוה ליה למכתב רק עץ אשר לא מאכל הוא ולהכי דרשינן זה עץ מאכל והכי קאמר רק עץ אשר תדע אם אינך יודע קרוב למצור אלא הוא קחנו ואפילו הוא של מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל הוא להקדים סרק למאכל יכול אפילו מעולה בדמים לקורות יותר מפירות סרק קודם ת"ל רק. וכל המשבר כלים או הורס בנין עובר משום בל תשחית.

הלכה יא

צרין על עיירות גוים בשבת כדכתיב עד רדתה ואפילו בשבת בין מלחמת מצוה בין מלחמת רשות.

הלכה יב

הנהרג במלחמה במקום שיפול שם יקבר וקונה את מקומו כמת מצוה:

מצות רמד להתקין יד שיצאו בו בעלי המחנות לפנות בו כדכתיב ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ כדי שיהא המחנה נקי:

מצות רמה להתקין יתד לחפור בה ויהיה תלוי עם כלי מלחמתו ויפנה ויכסה דכתיב ויתד תהיה לך על אזניך והיה בשבתך חוץ וחפרת בה ושבת וכסית את צאתך ובין שיש עמהם ארון או לא כך הם עושים תמיד כדכתיב והיה מחניך קדוש וגו':

פרק ז

הלכה א

מצות רמו למשוח כהן לדבר באזני העם אנשי הצבא בשעת המלחמה כדכתיב והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם וגו' אחת מלחמת מצוה ואחת מלחמת רשות ומושחין אותו בשמן המשחה.

הלכה ב

שני פעמים מדבר משוח מלחמה אל העם מלבד מה שמדברים השוטרים אחד בספר בעת שיוצאים קודם שיערכו המלחמה אומר להם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' וכשישמע דבריו חוזר מעורכי המלחמה ואחד בעורכי המלחמה אומר אל תיראו ואל תחפזו וכדדרשינן בספרי כשהוא אומר ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום הרי יום שקרבים בו למלחמה אמור מה תלמוד לומר והיה כקרבכם אל המלחמה כיון שמגיעים לספר כהן מתנה עליהם התנאים הללו וסברא היא דקאי אמי האיש אשר בנה בית חדש וגו' שיחזור מן הספר והפעם השנית בשעת המלחמה כדכתיב אתם קרבים היום וגו' אל ירך לבבכם וגו' ופעם אחרת מדברים השוטרים ולא כהן גדול כדדרשינן התם פרק משוח תנו רבנן ודברו השוטרים יכול דברים של עצמם שדברים הללו שמדברים מי האיש אשר בנה וגו' של עצמן הן ולא כהן אומרן תלמוד לומר ויספו השוטרים הרי דברים של עצמן אמור דויספו משמע שדבר זה הם מוסיפים משלהם מדעד השתא גבי נטע וכו' לא כתיב ויספו שמע מינה עד הנה דברי כהן ואת זו הם מוסיפים והא מה אני מקיים ודברו השוטרים במשוח מלחמה הכתוב מדבר כנטע ואירס שמשוח מדבר והשוטרים משמיעים אותו הא כיצד מונגש ועד ודברו כהן מדבר וכהן משמיעו מודברו עד ויספו כהן מדבר ושוטר משמיע מויספו ואילך שוטר מדבר ושוטר משמיע ואחר כך מעמידין שרי צבאות בראש העם אחורי כל מערכת כדי שלא יחזרו דכתיב והיה ככלות השוטרים וגו' ופקדו שרי צבאות בראש העם. ובמלחמת הרשות היא שחוזרים מעורכי המלחמה אבל במלחמת מצוה יוצאין הכל אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה [כדתנן שלהי פ' משוח מלחמה (סוטה מד, ב) משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה והיינו מדאורייתא כדילפינן בהלכות קרית שמע (פ"ד ה"א)].

הלכה ה

אחד הבונה בית לישובתו ואחד הבונה בית הבקר בית העצים בית האוצרות הואיל וראוי לדירה דמרבינן להו התם פרק משוח מדכתיב אשר בנה ולא כתיב אשר בית בנה

דרשינן ביה אשר בנה מכל מקום יכול שאני מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר בית שיהא ראוי לדירה. ואחד הבונה או לוקח או ניתן לו במתנה או יורש דכתיב אשר בנה אין לי אלא בנה אלו מנין ת"ל מי האיש אשר בנה מי האיש ריבוייא הוא דה"מ למכתב מי אשר בנה וכתיב חנכו מדלא כתיב חנך הוי מיעוטא חנכו לזה ולא לאחר פרט לגוזל בית.

הלכה ו

אחד הנוטע כרם או מבריך או מרכיב דלא אמרינן נטע כמשמעו כרבי אליעזר בן יעקב דכתיב אשר נטע אין לי אלא נטע אלו מנין תלמוד לומר ומי האיש אין לי אלא כרם מנין לרבות חמשה אילני מאכל אפילו משאר מינין תלמוד לומר אשר נטע מדלא כתיב אשר כרם נטע דרוש ביה נמי נטע מכל מקום אפילו אינו כרם שהרי לא הזכיר כרם עדיין יכול שאני מרבה ארבע אילני מאכל וחמשה אילני סרק תלמוד לומר כרם דאין כרם פחות מחמשה גפנים ושל מאכל כמו כרם ולא אילן סרק וכן גוזל כרם אינו חוזר כדאמרינן בבית וכן כרם של שני שותפין אין חוזרים עליו דלא קרינא לכל אחד כרמו כיון שאינו מיוחד לו ואין לך בה גפן שאין לשניהם חלק בה.

הלכה ז

אחד המארס את הבתולה או אלמנה או נפלה לו יבמה ואפי' לפני חמשה אחין חוזרין אלמנה דכתיב אשר ארס אשה ולא כתיב בתולה ואפילו שומרת יבם שלא קדשה הוא אלא מכח אחיו באה לו דאשה כתיב התם ואפילו חמשה אחין קרינא לכל חד אשתו שמא תתיבם לו וקדש אשה לאחר י"ב חדש חוזר כששלם הזמן דקרינא ביה אשר ארש אשה לקח אשה האסורה לו אינו חוזר דכתיב ולא לקחה מדלא כתיב לקח מיעוטא הוא למעוטי לקיחת איסור ומחזיר גרושתו לא קרינא ביה ארס אשה דהא היתה אשתו נשואה מעיקרא וילפינן נמי מאשה חדשה.

הלכה ט

כל אלו שחוזרין מספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים דכתיב עליו גבי לוקח אשה זו חדשה וכו' נקי יהיה וגו' לומר עליו הוא דאי אתה מעביר לכל דבר סיפוק מזון ותיקון דרכים אבל אתה מעביר על אחרים:

הלכה י

מצות רמז להיות מארס או בונה בנין ונוטע כרם שמחים בקנינם שנה תמימה ולא יצאו למלחמה כל עיקר כדכתיב כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא וגו' נקי יהיה לביתו שנה אחת וגו' ותנן התם דף מ"ג נקי יהיה לביתו לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו דריבוייא

הוא הוסיף לך הויה אחרת להיות כזו ושמח את אשתו זו אשתו אשר לקח להביא את יבמתו ובגמרא תנו רבנן אשה חדשה אין לי אלא אשה חדשה אלמנה וגרושה מנין תלמוד לומר אשה מכל מקום אם כן מה תלמוד לומר אשה חדשה מי שחדשה אצלו יצא מחזיר גרושתו ובונה בית היינו כשחנכו ונוטע כרם וחללו דומיא דלקח אשה חדשה דאי לאו הכי אלא בשלא חנכו הא הוי כדינא דמשוח מלחמה כדלעיל ואינן בסיפוק ותיקון ושמירה:

הלכה יא

אזהרת שסב שלא יעבור עליהם כל דבר כדכתיב ולא יעבור עליו לכל דבר ותניא התם לא יצא בצבא יכול יספיק מים ומזון ויתקן הדרכים ת"ל ולא יעבור עליו לכל דבר ואמאי איצטריך לא יצא בצבא לעבור עליו בשני לאוין כדאיתא התם.

הלכה יב

השכיר הבית וקבל הדמים הוי כחנכו וכן נתן בו חפציו ושמרן. והבונה או נוטע בח"ל אינו חוזר עליהם [דלא חללו דכתיב (דברים כ, ו) גבי כרם היינו דלא פדאו בשנה הרביעית והיינו בארץ ישראל והוא הדין בבונה בית חדש]:

הלכה טו

אזהרת שסג שלא לערוץ ולחזור אחור בשעת מלחמה כדכתיב אתם קרבים היום למלחמה וגו' אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם כנגד ד' דברים שמלכי האומות עושים במלחמה מגיפין בתריסיהן וכו' והעובר הוי כשופך דמי ישראל כדכתיב ולא ימס את לבב אחיו וגו' והנלחם בכל לבו לקדש השם לא ימצא לו נזק ויזכה לחיי הע"ה:

פרק ח

הלכה א

חלוצי צבא מותרין לאכול נבלות וטרפות ויין נסך כשיכנסו לגבולם ולא ימצאו מה לאכול כדדרשינן ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וגו' וכדדרשינן פרק קמא דחולין אפילו כתלי דחזירי וכו':

הלכה ב

מצות רמח דין אשת יפת תואר כדכתיב כי תצא למלחמה וגו' וראית בשביה וגו' שאם תקפו יצרו בועל אשה בגיותה ומכניסה לביתו כדכתיב וחשקת בה ולקחת לך לאשה והבאת אל תוך ביתך וגו' ואסור לבוא עליה ביאה שניה עד שישאנה [כרב לגבי רבי יוחנן

והיינו משום דמשמע ליה קרא (דברים כא, יא) וחשקת ביאה ראשונה, והדר ולקחת והבאתה אל תוך ביתך].

הלכה ג

אין אשת יפת תאר מותרת אלא בשעת השביה כדתניא פרק קמא דקידושין דף כ' תנו רבנן וראית בשביה בשעת שביה הותרה לו שמתחלה נתן עיניו בה ולא שלקחה למוכרה או לשפחה ואחר כך נתן עיניו בה בין בתולה בין בעולה ואפילו אשת איש כדכתיב אשת דמשמע אפילו אשת איש יפת תאר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע וחשקת בה אף על פי שאינה נאה דבחשקו תלה הכתוב בה ולא בה ובחברתה שלא יקח שתים ולקחת לך לאשה שלא יקח שתים אחת לו ואחת לאביו או לבנו ומנין שלא ילחצנה במלחמה דכתיב והבאת אל תוך ביתך וגו' יכניסנה למקום פנוי ואחר כך יבעול.

הלכה ד

הכהן מותר ביפת תאר בביאה ראשונה שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כרב דאמר הכי התם פרק קמא דקידושין ובביאה שניה אסורה מפני שהיא גיורת ואסורה לכהן אחר בעילה ראשונה.

הלכה ה

אם קבלה עליה ליכנס תחת כנפי השכינה מטבילה לשם גירות מיד כדכתיב והיתה לך לאשה ליקוחין יש לך בה דהיינו בגירות ואם לא קבלה עליה תשב ל' יום כדתניא פרק החולץ ובכתה את אביה ואת אמה במה דברים אמורים שלא קבלה עליה אבל קבלה מטבילה ומותר בה מיד דקרא דכתיב ובכתה מיירי שלא קבלה ולכך בוכת על דתה. ומגדלת צפרניה ומגלחת ראשה כדי שתתגנה עליו שנאמר וגלחה מה גילוח הראש הוא ניוול אף עשיית ציפורן וכתיב בתר הכי ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה ואי אכתי לא קבלה הא אסירה אלא שגלגל עמה וקבלה משמע דאם קבלה קודם לא בעי כולי הני ניוולי הסרת שמלת שביה הנאים דדרך הגוים להלבישן כן במלחמה וכן הוי דומיא דגלחת דהוי ניוול ותניא בספרי ירח א' ימים שנים הרי ג' ואם לא חפץ בה משלחה לנפשה כדכתיב והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה:

הלכה ו

אזהרת שסד שלא תמכר כדכתיב ומכר לא תמכרנה בכסף ואינה מכורה ומחזיר הדמים ומנין שלא יתננה במתנה ולא בטובה דכתיב ומכור לא תמכרנה בכסף ואינו מחזיר הדמים:

אזהרת שסה שלא יכבשנה לעבדות אחר שנבעלה דכתיב לא תתעמר בה שלא ישתמש בה שבלשון פרסי קורין לעבודה שימוש.

הלכה ז

לא רצתה להתגייר מגלגלין עמה י"ב חדש כדין עבד לא רצתה מקבלת שבע מצות בני נח והולכת לה והרי היא כגרים התושבים. ואם נתעברה מביאה ראשונה הוולד גר ואינו בנו לשום דבר מפני שהוא מן הגויה וכדילפי' בדוכתי'. ואם לא רצתה להניח עבודה זרה הורגין אותה ככל עיר שהשלימה דאין כורתין להם ברית עד שיכפרו בעבודה זרה ויקבלו שאר מצות בני נח אבל אין כופין אותו לקבל תורה ומצות דכתיב מורשה קהלת יעקב לא הנחילה אלא לישראל ולכל הרוצה להתגייר כדכתיב ככם כגר אבל כופין על שבע מצות בני נח וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה שיקבלו ואם לאו שיהרגו אותם. והמקבל אותם הוא גר תושב האמור בכל מקום כשקבל אותם מפני שצוה בהן הקב"ה:

פרק ט

הלכה א

על ז' דברים נצטווה אדם הראשון ע"ז שפיכות דמים גזל ברכת השם גילוי עריות דינים וכדילפינן להו לכולהו פרק ד' מיתות דנ"ו ויצו ה' על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ויצו אלו הדינין וכן הוא אומר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' ה' זו ברכת ה' וכן הוא אומר ונוקב שם ה' אלהים זו ע"ז וכן הוא אומר לא יהיה לך אלהים אחרים על האדם זו שפיכות דמים וכן הוא אומר שופך דם האדם לאמר זו גילוי עריות וכן הוא אומר לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה וגו' מכל עץ הגן ולא גזל מדאיצט' ליה (למשכיר) [למשרי] ולהפקיר לו עצי הגן ש"מ מה שאינו מופקר לו נאסר לו אכל תאכל ולא אבר מן החי דאכל תאכל משמע העומד לאכילה ובהמה בחייה אינה עומדת לאכילה ולנח נאמר בפירוש מצוה זו אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו בא אברהם ונצטוה על המילה והתפלל תפלת שחרית כדכתיב וישכם אברהם בבקר יצחק הפריש מעשר ותפלת מנחה יעקב נצטווה על גיד הנשה והתפלל ערבית במצרים נצטווה עמרם על מצות אחרות עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

הלכה ב

בן נח שעבד עבודה זרה חייב ונהרג על ע"ז כדרכה שישראל נהרג עליה כדתניא התם וכתיב איכה יעבדון הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני משמע דאפילו ישראל

אינו חייב אלא כדרך עבודתה כמו הגוי ואף על פי שאינו נהרג אסור בכל. ואין מניחין אותם להקים מצבה ולנטוע אשרה ולעשות צורות.

הלכה ג

בן נח שברך השם אפילו בכינוי חייב מה שאין כן בישראל דילפינן התם איש איש לרבות את הגוים שמוזהרים על ברכת ה' כישראל והא מהכא נפקא מהתם נפקא ה' ברכת ה' לא נצרכא אלא לרבות את הכינויין ואליבא דרבי מאיר הא לרבנן פטור ופליגא דרבי מיאשה דבכינוי לרבנן חייב דכתיב גבי בנקבו שם כגר כאזרח גר ואזרח הוא דבעי' בנקבו שם אבל גוים אפילו בכינוי וכדאיתא התם פ' ד' מיתות.

הלכה ד

בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו כדתניא התם אף על העוברין מאי טעמא דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך אי זהו אדם שהוא באדם הוי אומר זה עובר שבמעי אמו שהוא בתוך האדם וכן הרג טריפה או המיתו מכל מקום [דדוקא גבי ישראל דאינו חייב בעובר אינו חייב בטרפה כדילפינן פרק שני מהלכות רוצח (ה"ח) אבל הכא כיון דמרבינ' עובר, הכי נמי טרפה]. וכן אם היה יכול להציל באחד מאיבריו והרג נהרג מה שאין כן בישראל שאין ממיתין אותו כדאמרינן בהלכות רוצח פרק קמא דאף על גב דחייב מיתה כרבי יונתן בן שאול בד' מיתות ופרק בן סורר אין ממיתין אותו ונראה דלא מן הדין אלא שאם אי אתה אומר כן נמצא שאין לך כל אדם שמציל את חברו מיד הרודף כדאיתא התם לענין שבירת כלים.

הלכה ה

שש עריות אסורות על בני נח כדתניא התם לרבי עקיבא על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו כמשמעו ודבק ולא בזכר דמתוך שאין הנשכב נהנה אינו נדבק עמו באשתו ולא באשת חברו והיו לבשר אחד מי שנעשים לבשר אחד שזרע יוצא מהם שנעשה בשר האב והאם אחד בו יצאו בהמה וחיה שאין נעשין בשר אחד שאין יולדין מן האדם ואחותו מאמו דכתיב אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי וגו'. מפותת אביו או אנוסתו חייב עליה דהרי היא אמו מכל מקום דאמרינן אמו כמשמעו ואי אמו נשואה לאביו דינו כאשתו ולא כאשת חברו. וחייב על אשת אביו אפילו לאחר מיתה דאי בחייו היינו באשתו ולא באשת חברו ועל הזכר ועל הבהמה חייב בין קטנים בין גדולים דדוקא בישראל הוא דילפי' דקטן פחות מבן ט' אין נהרגין עליו וכן הריגת בהמה בישראל כתיבא משום תקלה וקלון (וגם) [וגבי] גוי ליכא קלון דדרכם כן ואינם מתביישים.

הלכה ז

אין בן נח חייב באשת חברו אלא כדרכה דכתיב ודבק ולא שלא כדרכה וכתיב באשתו ולא באשת חברו אחר שנבעלה לבעלה כדאמר' התם דבעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם מדכתיב והיא בעולת בעל ולא כתיב והיא אשת איש אלמא דמשום בעילתו של בעל הוא ולא מפני קידושין וחופתם ואם בא על ישראלית אפי' שלא כדרכה ואפילו מאורסה ונכנסה לחופה ולא נבעלה חייב כחיוב ישראל דאמרינן התם איש איש לרבות את הגוים שמוזהרים על העריות כישראל ואף על גב דילפינן להו מדכתיב לאמר בקרא דויצו כדאמרינן לעיל התם בעריות דידהו והכא רבי קרא גבי עריות דידן דגוי נמי חייב וכיון דאיתרבאי מאיש איש (את) [אל] כל שאר בשרו וגו' על כרחין הוי כישראל סקילה במאורסה וחנק בנכנסה לחופה ולא נבעלה דהא גביהו ליכא חיובא בהני ומסתמא כחיובא דישראל איתרבו אבל אשת ישראל שנבעלה לא הוי אלא כמיתתן בסייף דהא לדידהו נמי דיינין הכי כדאמרינן מדכתיב בעולת בעל ושלא כדרכה נמי כאשת ישראל הויא מהאי טעמא דאיתרבו בעריות ישראל כישראל כדאמ'.

הלכה ח

יחד גוי שפחה לעבדו נהרג עליה דאין להם אישות אלא בייחוד בעילה ומשתפרע ראשה בשוק כפנויה וכן אשת חברו משיוציאנו מרשותו וישלחנה לעצמה או תצא היא מתחת רשותו אין להם אישות יותר דאין להם קידושין וגירושין אלא רצון שניהם.

הלכה ט

בן נח חייב על גזל או גניבת ממון ונפשות או כובש שכר שכיר אפילו פועל שלא בשעת מלאכה והרי הוא גזלן דהכל הוי בכלל גזל דילפינן מדכתיב מכל עץ הגן ולא גזל מה שאין כן בישראל. בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דהוי גזל גביהו דלא מחלי עלה.

הלכה י

בן נח חייב על אבר מן החי או בשר מן החי כדילפינן מאכל תאכל מאכל העומד לאכילה ובהמה בחייה אינה עומדת לאכילה אלא לגידול וולדות. ולא ניתנו שיעורין של כזית וכיוצא בו אלא לישראל לא לגוים ואפילו בכל שהו חייבים ומותר הוא בדם מן החי דדם לא נאסר אלא לישראל ואבר מן החי לדידהו היינו כבשר דומיא דישראל. מפרכסת אסורה לבני נח משום אבר מן החי דלישראל דבשחיטה תליא מילתא לא אסירא משום אבר מן החי אלא משום בל תשקצו אבל לבני נח כיון שעדיין מפרכסת שלא יצאה נפשה אכתי באיסורא עומדת וכן חייבים אבר מן החי של טמאה דישראל ליכא אלא איסור טומאה ולדידהו אסירא משום אבר מן החי כל שלא מתה.

הלכה יד

וכיצד מצווין על הדינים שחייבים להושיב דיינים לדון להם בשש מצות אלו לבד שאין המצוה אלא העמדת הדיינים דמשפט כתיב בהו לעשות צדקה ומשפט וגבי העמדת הדיינים כתיב ושפטו את העם משפט צדק. ובן נח שעבר על אחת משבע מצות אלו נהרג בסייף כדאמרינן התם פרק ד' מיתות דף נ"ו והיינו משום דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך ומיתה אחרת לא הוזכרה בהם ומינה גמרינן לכולהו מצות דידהו. ובן נח נהרג בעד אחד ובדיין אחד בלא התראה ועל פי קרובים וילפינן התם דף נ"א אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש אפילו בדיין אחד מיד כל חיה אפילו שלא בהתראה דמיד כל חיה משמע מיד כל דבר חי אדרשנו מיד האדם אפילו בעד אחד מיד איש ולא מיד אשה דבעי' דיין או עד איש ולא אשה אחיו אפילו קרוב:

פרק י

הלכה א

בן נח ששגג באחת ממצותיו פטור מכלום חוץ מהורג בשגגה שאם הרגו גואל הדם לא יהרג עליו ואף על גב דילפינן דנהרגין אף בלא התראה והתראה לא הויא אלא להבחין בין שוגג למזיד כדאמרינן התם פרק ד' מיתות דאזהרה שלהן זו היא מיתתן ואפילו שוגג דדינו מאי ניהו קטלא כדאמרינן התם דף נ"ד וכמו שכתב רש"י ז"ל. אבל הרב ז"ל כתב פטור מכלום ולדידיה הא דאמרינן התם דדינו מאי ניהו קטלא לא קאי אשוגג והאי דנהרגין אף בלא התראה היינו לענין אם שגג שלא ידע שיש איסור בדבר דהוי קרוב למזיד שהיה לו ללמוד אבל שגג שחשב שהיה אשתו פטור.

הלכה ב

בן נח שאנסוהו לעבור על אחד ממצותיו מותר אפילו בע"ז שלא נצטוו על קידוש השם אלא ישראל דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל וחש"ו וגוים אינם בני מצות כישראל.

הלכה ג

בן נח שנתגייר גדול ואחר כך רצה לצאת ולחזור מאחרי ה' אפילו להיות גר תושב אין שומעין לו אלא יהרג.

הלכה ד

בן נח שעבר על אחד ממצותיו ונתגייר פטור [שהרי נתנה תורה רשות לקבל גרים כדכתיב ככם כגר (במדבר טו, טו) מה אתם במילה וטבילה וכו' ומסתמא היה עובד עבודה זרה קודם ואפילו הכי מקבלין ליה והרי יפת תואר דכתיב בה (דברים כא, יג)

ובכתה את אביה דהיינו ע"ז כדכתיב אומר לעץ אבי אתה (ירמיה ב, כז) וראש הגרים אמר עתה ידעתי כי גדול ה' וגו' (שמות יח, יא) מלמד שלא הניח ע"ז שלא עבדה ובא ונתגייר (מכילתא יתרו)] ואם הרג או בעל אשת איש חייב הרג או חנק [שהרי נשתנה דינו דדוקא מדין שהיה חייב קודם בדיניהם ולא בדינינו הוא דפטור אבל בדין שחייב גם בדינינו כשיתגייר חייב נמי השתא].

הלכה ו

בני נח אסורים בהרבעת בהמה והרכבת אילן בלבד ואין נהרגין עליהם וכדילפינן התם דף ס' דאסירי בהו מדכתיב את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה וכתיב את חקתי חקים שחקקתי לך כבר לבני נח תשמרו. וגוי שהכה ישראל אף על פי שהוא חייב מיתה כדכתי' ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי אין ממיתין אותו דליכא בהו אזהרה.

הלכה ז

המילה נצטווה בה אברהם וזרעו דהיינו יצחק וזרע יצחק יעקב ולא עשו אבל בני קטורה שבאו אחר ישמעאל ויצחק הם זרעו של אברהם וחייבים במילה בשמיני דלא שלל הכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע אלא ישמעאל לא בני קטורה שנולדו אחר כך.

הלכה ט

גוי שעסק בתורה חייב מיתה כדכתיב תורה צוה לנו משה מורשה מורשה לנו ולא להם מאן דאמר מורשה הויא בכלל גזל ומ"ד מאורסה הויא בכלל נערה מאורסה בסקילה והא דכתיב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא נאמר ישראל היינו בז' מצות דידהו. גוי ששבת חייב מיתה כדילפינן התם מדכתיב ויום ולילה לא ישבותו ודריש ביה לא ישבותו ממלאכה דאבני אדם נמי קאי ואמר מר אזהרה שלהן היא מיתתן ואמר רבינא אפילו שני בשבת מדכתיב ויום ולילה וגו'. ואין מניחין אותם לחדש דת ואם רצו לעשות מצוה משאר מצות התורה לקבל שכר מניחין אותם ואם הביא עולה מקבלין הימנו כדילפינן בדוכתיה וכן צדקה כישראל.

הלכה יא

חייבין בית דין של ישראל להעמיד להם שופטים לגרים התושבים לדון להם ואין כופין אותם אלא בדיניהם היה ישראל וגוי אם יש לישראל זכות בדיניהם או בדינינו מזכין אותו ועם גר תושב בדיניהם ונוהגין עמהם בדרך ארץ וגמילות חסדים שהרי אנו מצוים להחיותם כדכתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ונאמר טוב ה' לכל וגו' ונאמר דרכיה דרכי נועם וגו':

פרק יא

הלכה א

המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל ומחזיר כל המשפטים כמו שהיו קודם ומקריבים קרבנות ועושים שמיטין ויובלים שהם תלויין בישיבת כל ישראל על אדמתם כדכתיב יובל היא לכל יושביה. וכל מי שאינו מאמין בו או אינו מחכה לו ככופר בתורה ובמשה רבינו ובשאר הנביאים שהרי התורה העידה עליו ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך וגו' והנה אלו הכתובים ראויים לגלותינו זה הארוך כדכתיב ושב ה' וגו' ושב וקבצך ובגלות בבל לא היו מפוזרים בכל העמים והיה אחריו גלות ולא נתקיים והביאך ה' אלהיך וגו' וירשת והטיבך והרבך מאבותיך עד ביאת משיח ואלו הכתובים כוללים כל מה שכתוב בנביאים בענין ביאת המשיח. ואף בלעם ניבא בשני המשיחים במשיח ראשון והוא דוד ובמשיח אחרון שעומד מבניו וכשם שנתקיימה נבואתו במשיח ראשון תתקיים באחרון. ואף בערי מקלט כתיב ואם ירחיב ה' אלהיך וגו' ויספת לך עוד שלש ערים וגו' ודבר זה לא נתקיים ולא נכתב לתהו.

הלכה ג

אין מלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים אלא כשיעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצותיה וכופה את ישראל לעשות כן ולוחם מלחמות ה' ועושה ומצליח הרי זה בחזקת משיח והאומות כשיראו הצלחתו יחזרו וידעו כי שקר נחלו אבותם ויעבדו את ה' ביחד כדכתיב אז אהפוך כל העמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד:

פרק יב

הלכה א

בימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם וכמו שאמרו אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד ומה שכתוב בענין המשיח מה שנראה בו שינוי ממנהג העולם משל הוא למה שיהיה אחר כך ויש מן החכמים אומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו ואינו בא לא לטמא ולא לטהר ולא לפסול העומדים בחזקת כשרות ולא להכשיר הפסולים אלא לשום שלום בעולם כדכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' וגו' אמר לכם כמו שאתם עתה תהיו בביאתו שלא

יטמא ולא יפסול אלא ישיב לב אבות על בנים וגו' ולא ידע אדם הדברים עד שיהיו ולכן לא יחשב קצין אלא יחכה ויאמין.

הלכה ג

כלל הדברים בימי מלך המשיח יתייחסו כל ישראל ברוח הקדש כדכתיב וישב מצרף ומטהר כסף ושבטו של לוי מטהר בתחלה כדכתיב וטהר את בני לוי וברוח הקדש מייחסן כדכתיב ויאמר התרשתא להם וגו' עד עמוד כהן לאורים ותומים ואינו מייחסם אלא לשבטיהם לחודיה לכל אחד מאיזה (זה) שבט הוא ומשפחה שנטמעה [נטמעה] (ניטמאה).

הלכה ד

לא נתאוו החכמים והנביאי' לימות המשיח אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמה כי לא יהיה להם שום סבה להתבטל ולפיכך יהיו חכמים גדולים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם דכתיב כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. ויש בהלכות אלו דברים מדרבנן סמוכים אקראי דלא תסור ושמרתם את משמרתי וחייבים אנו לקיימם וכמו שאמרו חביבים עלי דברי דודים יותר מיינה של תורה: